

Takdim

Liberal Düşünce, yeni bir sayıyla okuyucularının karşısına çıkıyor. Bu sayıdaki makaleler, iki grup içinde toplanabiliyor.

Birinci grupta, bir kısmı liberal demokrasi, hoşgörü ve lâiklik gibi konular üzerine eğilen bir kısmı da bu kavramların ışığında anlaşılacak Türkiye'nin temel sorunlarına dikkat çeken makaleler yer alıyor.

Bilâl Sambur, "Din Özgürlüğü, Çoğulculuk ve Liberal Demokrasi" başlıklı yazısında, din özgürlüğünün önemine, farklı dinleri seçmenin insan açısından taşıdığı değere dikkat çekiyor ve din özgürlüğü bakımından çoğulculuğun ancak liberal demokrasilerde mümkün olabileceğine işaret ediyor.

Din özgürlüğü denilince akla ilk olarak, farklı dinler arasındaki ilişkilerin nasıl kurgulanacağı sorusu gelmektedir. Bu soruya cevap ararken John Locke ile Jean Jacques Rousseau'nun hoşgörü anlayışları arasında bir kıyaslamanın günümüz insanları için oldukça ufuk açıcı olacağını belirtmek gerekir. Arda Akçiçek, "Hoşgörü Üzerine Bir Kıyaslama: John Locke ve Jean Jacques Rousseau" başlıklı çalışmasıyla, Cumhuriyeti kuran kadrolar ve onun tâkipçilerine, hoşgörü üzerine okumalarını değiştirmek zorunda kalacakları doneler sunuyor. Çalışma bize, dine, devletin düzenleyebileceği ve devlete hizmet etmesi gereken bir alan olarak bakmanın, Rousseau'cu bir anlayışın bir ürünü olduğunu açık seçik gösteriyor.

Fransa, Rousseau'cu hoşgörü anlayışını benimseyen ülkelerin en tipik olanıdır. Bu yüzden, Fransa'da din-devlet ilişkisi oldukça gerilimli bir ilişki olmuştur. Öteden beri Katolikliğin merkezi olan Fransa, tam da Katoliklikle ilgili sorunları aşmaya çalışırken bu kez, bir başka dinle (İslâm'la) olan ilişkisini nasıl düzenleyeceği sorusunu cevaplamak durumunda kalmıştır. Fransa'nın İslâm üzerinden geliştirdiği yeni tutumunu anlayabilmek için Ömer Çaha'nın "Fransız Lâikliğinde Yeni Evre: Kato-Lâisizmden İslâm Karşıtlığına Lâikliğin Fransa'daki Evrimi"ni okumak gerekiyor. Çaha, İslâmiyet'e yönelik tutumuyla Fransa'nın, "medeniyetler çatışması" tezini haklı çıkarır bir noktaya geldiğine ve üstelik Fransa'da gerilimin gelecekte de düşme ihtimâlinin olmadığına işaret ediyor.

Bundan sonraki üç makale, ülkemizdeki din özgürlüğü sorununun en önemli unsurlarından biri olan Alevî sorunu üzerinedir. İlk makale ("Din Dersleri ve

Alevîliğin Aktarılması), Hasan Yücel Başdemir'e aittir. Başdemir, Türk eğitim sisteminde din eğitiminin nasıl verildiğini, dünyadaki din eğitimi modellerini de dikkate alarak, anlamamıza yardımcı olacak bir çerçeve sunuyor, mevcut müfredatta Alevîliğin durumunun ne olduğuna eğiliyor ve sonuçta çoğulcu din eğitime geçilmek istendiğinde kullanılacak yolların neler olduğu konusunda bizlere ipuçları veriyor.

Bekir Berat Özipek ise "Alevî Sorunu: İmkânlar ve Engeller" başlıklı makalesinde Alevî sorununun doğasına ve son dönemde yapılan Alevî çalıştaylarına değiniyor, çözümün ise Alevîlerden alınacak siyasî destekten bağımsız düşünülmesi gerektiğine işaret ediyor. Özipek, ayrıca, "çevre"den gelen ve sistemin mağduru olan bir siyasî partinin, Alevî sorununu çözme çabasının ülkemizdeki çeşitliliği temsil eden unsurlar arasında karşılıklı tanıma ve kaynaşmayı artırabilme potansiyeline dikkat çekiyor.

Bu başlık altındaki en uzun yazı Şenol Kaluç'a ait: "Alevî Çalıştayları Nihâî Raporu' Üzerine Bir Değerlendirme". Kaluç, 2009-2010 yıllarında yapılan toplam yedi çalıştaydan sonra ortaya çıkan Raporu, liberal düşünce açısından bir eleştiriye tâbi tutuyor. Kaluç, bu Raporun önemli bir aşama olduğuna ama Rapora hâkim olan dile bakıldığında, çözüm önerilerinin Alevîlerden daha çok Sünnî kamuoyunu dikkate alacak bir şekilde formüle edilmek istendiğine dikkat çekiyor. Kaluç, ayrıca, Raporun kurucu felsefe eleştirisi yapmasının takdire şayan bir tutum olduğunu ama hâlihazırdaki kurumlara ve uygulamalara sâhip çıkar bir noktaya savrulmasına anlam veremediğini belirtiyor.

Harun Kaban'ın "Türkiye'nin Genel Geçmez Sorunları" yukarıdaki makalelerin devamı niteliğindedir ve Türkiye'nin ikisi din (başörtüsü sorunu, Alevî sorunu) ve biri de etnik köken (Kürt sorunu) eksenli olmak üzere üç temel sorununun ortada durduğuna ve çözüm beklediğine odaklanmaktadır. Kaban, bu sorunların devletin geleneksel refleksleriyle çözülemeyeceğini ve bir zihniyet değişiminin şart olduğunu belirtiyor.

Adnan Küçük, Kaban'ın bıraktığı yerden devam ediyor, korkular üzerine bir gelecek inşa etmenin imkânsız olduğunu vurguluyor. "Salt Korkular Üzerine Sözleşme Yöntemiyle Demokratik Bir Anayasa İnşa Edilemez" başlıklı yazısında Küçük, yeni bir anayasa beklentisinin genel bir uzlaşma içinde olması, bir bakıma, toplumsal sözleşme niteliğini haiz bir anayasa yapılması durumunda anlamlı olacağına, ama devletin irtica ve bölücülük gibi klâsik korkularıyla bunu başarmanın mümkün olmadığına işaret ediyor.

"Kürt Meselesinin Çözümünde Anadilin Eğitimde Kullanılmasını Konuşmak", tam da Küçük'ün belirttiği türden bir korkunun aşılması yönünde atılmış önemli bir adım gibi duruyor. Fazıl Hüsnü Erdem, öncelikle, oldukça insanî bir durumun nasıl olup da bir sorun hâline geldiğine değiniyor, anadilde eğitim almayan çocukların hayata bir sıfır yenik başladıklarına, bazı verileri de kullanarak, işaret ediyor ve sonuçta anadilde eğitimin çözümü doğrultusunda atılabilecek hukukî ve hukuk ötesi önerilerin neler olabileceği üzerinde duruyor.

Burak Başkan, “Krizdeki Merkez Sağ – Konumlanma Bunalımı” başlıklı yazısında, merkez sağın yerini Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)’ne kaptırdığını, yakın döneme kadar merkez sağ partiler olarak görülen partilerin AK Parti’den daha reformist, daha özgürlükçü ve daha yenilikçi bir çizgi benimsemedikleri sürece eski konumlarını tekrar kazanamayacaklarını iddia ediyor. Bu da bize, buraya kadar sayıp dökülen çözümlerin ancak AK Parti eliyle veya AK Parti’nin de içinde yer aldığı daha geniş bir uzlaşma zeminde çözülebileceğini gösteriyor.

Ömer Keskinsoy’un “Anayasa Değişikliklerine Dair Kanunların Yargısal Dene-timine Eleştirel Bir Bakış” yazısı, değişen Türkiye’deki önemli bir direnç noktasına, Anayasa Mahkemesi’nin siyasî iktidar tarafından yapılan anayasa değişikliklerine gitmesini engelleyen uygulamalarına, dikkat çekiyor. Keskinsoy, ayrıca, Osmanlı döneminde pâdişahların istemedikleri anayasa değişikliklerine itiraz ettiklerine, aynı refleksin Anayasa Mahkemesi’nde de oluşmaya başladığına ve “Bugün aynı yetkiye Anayasa Mahkemesi mi soyunmaktadır?” sorusunun cevaplanmayı bekleyen oldukça önemli bir soru olduğuna işaret ediyor.

Türkiye’nin temel sorunları arasında zihniyetin önemli bir yer tuttuğuna sürekli gönderme yapıldığı biliniyor. Cumhuriyeti kuran kadroların zihniyet dünyasını anlamak bakımından Hakan Şen tarafından yazılan “Klâsik Dönem Sosyolojisinin Politik Muhtevası ve Bunun Nedenleri” başlıklı yazı, oldukça öğretici bilgiler sağlıyor. Dünyadaki ilk sosyoloji kürsülerinden birinin 1913 yılında İttihat Terakki tarafından kurulmuş olması, yazının önemini bir kat daha artırıyor. Şen, klâsik sosyolojinin, siyasî iktidarlar tarafından toplumları ilerleme ve modernleşme ekseninde dönüştürmenin bir aracı olarak kullanıldığına dikkat çekiyor.

Bu ilk gruptaki yazılar, Atilla Yayla’nın “Türkiye’nin Liberal Geleceği” başlıklı yazısıyla bitiyor. Yayla, köklü sorunlarıyla boğuşan bir ülkede liberal geleneğin hangi badirelerden geçerek bugüne geldiğini, bir başka ifadeyle, Türkiye’nin liberal fikriyat açısından sâhip olduğu birikimi özetliyor. Yayla’nın yazısı, fikir hareketlerinin orta ve uzun vâdede kalıcı etkilerini ve liberaller olarak daha ne kadar eksikimiz olduğunu anlamak bakımından oldukça önemli bilgiler içeriyor.

Son üç yazıyı ayrı bir başlık altında değerlendirmek mümkün gözüküyor. Richard C. B. Johnsson’dan yapılan çeviri (“Ricardo ve Serbest Ticaret Üzerine”), serbest ticaretin, her yerde, toplumun bütün seviyelerinde ve her zaman geçerli bir ilke olduğunu ortaya koyuyor. Ömer Çaha, meslek kuruluşlarının durumunu ortaya koyarak, bu alandaki piyasanın nasıl oluştuğu hakkında bir fikir sahibi olmamıza yardımcı oluyor. Çaha’nın “Türkiye’de Meslek Odaları: Oligarşinin Merkez Üstleri” başlıklı yazısı, ülkemizdeki meslek kuruluşlarının kuruluş felsefeleri ve sâhip oldukları ayrıcalıklar bakımından demokrasi karşıtı bir noktaya savrulabilmelerinin mantığını anlayabileceğimiz bilgiler de sunuyor. Halit Hakan Ediğ ise “Türkiye’de Meslek Kuruluşları: Özgürlük mü Kısıtlama mı?” başlıklı yazısında, sivil toplum kuruluşlarının ne olduğuna, bizdeki meslek kuruluşlarının niçin si-

vil toplum kuruluğu olarak değerlendirilemeyeceklerine değiniyor, bir çalışma çerçevesinde yaptığı mülakatlar neticesinde Türkiye şoförler ve Otomobilciler Federasyonu'nun yapısını anlamaya çalışıyor ve meslek kuruluşların sivil toplum içinde değerlendirilebilecek noktaya gelebilmelerini temenni ederek yazısını bitiriyor.

Ayrıca, Liberal Düşünce Topluluęu (LDT)'nin Uluslararası Sivil Toplumunu Destekleme ve Geliřtirme Derneęi'nin desteğiyle "Türkiye'de Kamu Kurumu Nitelięindeki Meslek Kuruluşları ve Demokrasi" başlıklı bir rapor hazırladığını belirtmek gerekiyor. Ömer Çaha'nın yukarıdaki makalesi, bir bakıma, bu Raporda öne çıkan görüşlerin bir bölümünün özeti olarak değerlendirilebilir. Rapor hakkında bilgi almak veya Rapora erişmek için isteyenler LDT (www.liberal.org.tr)'yla irtibata geçebilirler ve Raporu ücretsiz edinebilirler.

Açık zihinli günler temennisiyle...

Yusuf řahin